

مقایسه عزت نفس و شادکامی در دانش آموزان ناشنوای مدارس تلفیقی و استثنایی

محمد نریمانی^۱

سجاد بشرپور^۲

سجاد علمردانی صومعه^۳

چکیده

دانش آموزان ناشنوا مشکلات سازگاری زیادی در مقایسه با سایر دانش آموزان استثنایی دارند، با توجه به اهمیت موضوع، هدف پژوهش حاضر، مقایسه عزت نفس و شادکامی در دانش آموزان ناشنوای مدارس تلفیقی و استثنایی بود. روش این پژوهش علی مقایسه ای بود. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش آموزان ناشنوای مقطع راهنمایی مدارس تلفیقی و استثنایی شهر تبریز در سال ۹۱-۹۲ تشکیل دادند. تعداد ۲۵ دانش آموز ناشنوای مدارس تلفیقی و ۲۵ دانش آموز ناشنوای مدارس استثنایی (ویژه) که به روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شده بودند، در محل تحصیل و به صورت انفرادی به پرسش نامه های عزت نفس کوپر اسمیت و شادکامی آکسفورد پاسخ دادند، برای تحلیل داده ها نیز از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری استفاده شد. نتایج نشان داد که در متغیر عزت نفس، بین دانش آموزان ناشنوای مدارس تلفیقی و استثنایی تفاوت معناداری وجود ندارد. اما در متغیر شادکامی بین دانش آموزان ناشنوای مدارس تلفیقی و استثنایی تفاوت معناداری مشاهده شد، به این صورت که میانگین نمرات شادکامی دانش آموزان استثنایی (ویژه) بیشتر از دانش آموزان تلفیقی بود. این نتایج اثر پذیری شادکامی دانش آموزان ناشنوا از وضعیت و حالت مدارس را آشکار کرده و می تواند تلویحاتی برای برنامه ریزی های مناسب برای آموزش و پرورش استثنایی داشته باشد.

واژگان کلیدی: دانش آموزان ناشنوا، مدارس تلفیقی، مدارس ویژه، عزت نفس، شادکامی.

مقدمه

شنوایی حسی کلیدی در رشد ارتباط و ارتباط، اساس یادگیری است، کودکی که نتواند ارتباط برقرار کند نمی تواند یاد بگیرد و به این ترتیب رشد شخصی و اجتماعی او دچار آسیب جدی خواهد شد، تقریباً ۹۰ درصد اطلاعاتی که کودک دریافت می کند از طریق اصواتی است که به طور تصادفی می شنود. از طرفی ۳۰ درصد کودکانی که اختلال یادگیری دارند به نوعی دچار کم شنوایی هستند (هاشم زاده و همکاران، ۱۳۸۸) و آسیب

^۱. استاد روانشناسی دانشگاه محقق اردبیلی

^۲. استادیار روان شناسی دانشگاه محقق اردبیلی (نویسنده مسئول)

^۳. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی

شنوایی موجب نوعی تنبلی غیرواقعی و عقب ماندگی ذهنی کاذب تحصیلی می شود (سعیدی، ۱۳۷۶)، که همه این موارد می تواند عزت نفس و شادکامی این افرا را تحت تأثیر قرار دهد.

در میان انواع شرایط استثنایی، دانش آموزان ناشنوا به میزان بیشتری دچار مشکلات سازگاری می شوند و این امر احتمال اینکه آنها دچار اختلال های متعددی شوند را افزایش می دهد. یکی از راههای کاستن این مشکلات یکپارچه سازی این دانش آموزان با دانش آموزان عادی است. با بررسی پیشینه کوتاه روانشناسی اجتماعی افراد استثنایی، پژوهش های متعددی (به پژوه، ۱۹۹۱؛ موست، ویزل و تورکاسپا^۱، ۱۹۹۹؛ ولتز^۲، ۱۹۸۰ و ۱۹۸۲)، نشان می دهند که برنامه های یکپارچه سازی و تلفیقی، پیامدهای گوناگونی برای ناشنوایان به وجود می آورد، تا آنها فرصت تماس با دانش آموزان عادی پیدا کرده و بتوانند مهارت های اجتماعی لازم و کافی را برای بالا بردن عناصری چون عزت نفس و شادکامی فراهم آورند.

آموزش ناشنوایان در مدارس ویژه و عادی با اسامی تلفیقی یا عادی سازی و ... شواهدی را مبنی بر رشد مهارت های اجتماعی، تحصیلی ارائه می دهد، به این دلیل آموزش ناشنوایان در کشور ما مورد توجه ویژه ای قرار گرفت به طوری که در سال های اخیر تحقیقات گسترده ای در این زمینه صورت گرفت که نتایج همه آنها (توفیقی، هوشیار و زینگل^۳، ۱۹۸۴؛ ولتز، ۱۹۸۰ و ۱۹۸۲؛ به پژوه، ۱۹۹۱؛ لاد، مانسن و میلر^۴، ۱۹۸۴؛ ویزل، ۱۹۸۹؛ موست، ویزل و تورکاسپا، ۱۹۹۹) نشان داد که محیط تلفیقی موجب شده میان دانش آموزان ناشنوا و شنوا تعامل و دوستی برقرار شود، این امر نگرش دانش آموزان ناشنوا نسبت به خود را بهبود بخشیده و موجب افزایش شادی آنها شده و این عوامل برنامه های تلفیقی را در جهت مثبت تری سوق داده است.

سلامت روانی و عوامل مرتبط با آن به ویژه ارتباطات میان فردی موضوعی است که در طول تاریخ روان شناسی و روان پزشکی همواره مورد تأکید اکثریت مکاتب و نظریه ها بوده، به طوری که در برخی از نظریه ها، همانند نظریه روابط بین فردی سالیوان، شالوده‌ی سلامت روان روابط بین فردی ذکر شده است. برای برقراری روابط بین فردی سالم و رضایت بخش، نگرش فرد نسبت به خود و ارزیابی که فرد از خود دارد نقش کلیدی را ایفا می کند، که به آن عزت نفس گفته می شود (میلر، روتبلوم، براند، پاملا، فیسیلیو و داین^۵، ۱۹۹۵). عزت نفس قسمت ارزیابانه خود

^۱. Most, Weisel & Tur-Kaspa

^۲. Voeltz

^۳. Zingle

^۴. Ladd, Munson & Miller

^۵. Rothblum, Brand, Pamela, Felicio & Diane

پنداره است و عبارت است از نگرش نسبت به خود (روزنبرگ^۱، ۱۹۶۵؛ کوپر اسمیت^۲، ۱۹۶۷). در جدیدترین تعاریف، عزت نفس شامل رشد احساسات خود ارزشی توسط فرد و احساس جذابیت و صلاحیت می باشد (اورسان و جاست^۳، ۲۰۰۷).

شواهد نشان می دهند که عزت نفس نیز به نوبه خود بر شادکامی تأثیر دارد، در این زمینه داینر و داینر^۴ (۱۹۹۵) طی مطالعه ای به این نتیجه رسیدند که عزت نفس قوی، پیش بینی کننده‌ی خوبی از شادکامی است. کمپل، کروگر و واهس^۵ (۲۰۰۳) نیز بیان کردند که شادی از پیامدهای عزت نفس بالا است.

شادکامی یکی از موضوعات جالبی است که همواره از قدیم الایام مورد توجه پژوهشگران به ویژه روانشناسان قرار دارد (آرجیل، ۲۰۰۱) و یکی از نیازهای انسان و لازمه‌ی زندگی است. شادکامی عبارت است از مقدار ارزش مثبتی که یک فرد برای خود قائل است (وین هوون^۶، ۱۹۹۷) و به عنوان یکی از عوامل مؤثر در به وجود آوردن یک زندگی مطلوب و دلپذیر است که از تجربه هیجانهای مثبت و خشنودی از زندگی نشأت می گیرد و طبعاً چنین حالت خوشایندی با فقدان افسردگی، اضطراب و پرخاشگری افراد همراه است (هیلز و آرجیل^۷، ۲۰۰۱).

شادکامی و عزت نفس تحت تاثیر عوامل مختلف جسمانی از جمله شنوایی نیز قرار دارد (ماروکالیس و زرواس^۸ زرواس^۸، ۱۹۹۳). شنوایی یکی از مهمترین حواس آدمی است که ضعف یا فقدان آن باعث محرومیت در توانایی های هوش فرد و بالطبع در تعاملات اجتماعی و بالاخره تاخیر در رشد اجتماعی می شود و رشد اجتماعی صحیح، در پروراندن عزت نفس و شادکامی نقش بسزایی دارد (تیلور و استرنبرگ^۹، ۱۹۸۹؛ مورس^{۱۰}، ۱۹۹۶)، همچنان که تحقیقات (پرنگار^{۱۱}، ۲۰۰۴؛ گاف و دوپال^{۱۲}، ۱۹۹۱) نشان می دهد، ارتباط قوی بین شادکامی و سلامت روانی و جسمانی وجود دارد.

^۱. Rosenberg

^۲. Coopersmith

^۳. Ourerson & Jost

^۴. Diener

^۵. Baumeister, Campbell, Krueger & Vohs

^۶. Veenhoven

^۷. Hills & Argyle

^۸. Maroukalis & Zervas

^۹. Taylor & Sternberg

^{۱۰}. Moores

^{۱۱}. Pernegar

^{۱۲}. Gough & Doyal

در راستای این همبستگی یکی از مباحث عمده در ارتباط با شیوه ها و برنامه ریزی در تعلیم و تربیت کودکان استثنایی بحث یکپارچه سازی و آموزش تلفیقی است که برای بررسی آن، کلوین و موریس^۱ (۱۹۸۵) به مقایسه تأثیر آموزش تلفیقی دانش آموزان کم شنوا در مدارس عادی و ویژه پرداخته و به این نتیجه رسیدند که گروه دانش آموزان تلفیقی در پیشرفت تحصیلی، نمرات بالاتری کسب می کنند، که همین مولفه کافی است تا عزت نفس فرد افزایش پیدا کرده و میزان شادکامی فرد بهبود یابد. در تبیین این امر مایرز^۲ (۱۹۹۲) بیان می کند افراد شاد احتمالاً دوستانی دارند که آنها را تشویق می کنند. همچنین مطالعات نشان داده اند افرادی که شادکامی بالایی دارند تصمیمات بهتری اتخاذ نموده، عملکرد سطح بالاتری را نشان می دهند (رایت و کروپانزانو^۳، ۲۰۰۴).

توکلی (۱۳۷۸) نیز در تحقیقی، به مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر آسیب دیده شنوایی در نظام آموزشی تلفیقی و استثنایی ناشنوایان پرداخت. نتایج نشان داد که پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان تلفیقی، در مدارس عادی، بیشتر از مدارس ویژه بود. همچنین در پژوهش کنترل شده ای که رفیعی ایرانی (۱۳۸۱) درباره نگرش والدین کودکان آسیب دیده شنوایی نسبت به آموزش تلفیقی انجام داد، مشخص گردید که والدین، یکپارچه سازی را عاملی برای بالا بردن اعتماد به نفس و شادکامی و رشد عاطفی فرزندان شان می دانند.

البته برای این نوع آموزش انتقاداتی هم وارد شده، که برخی ادعا دارند این دانش آموزان در آموزش تلفیقی، بیشتر دچار مشکلات عاطفی، سازگاری شده و اعتماد به نفس شان با شکست های متوالی که تجربه می کنند، کاهش یافته و احساس می کنند که در رقابت با دوستان عادی خود تحقیر می شوند (دیموند و اورلوی^۴، ۲۰۰۱) و بالطبع افرادی که شاد نیستند، هویت ناموفقی دارند (گلاسر^۵، ۱۹۶۵). بطوری که براون و فاستر^۶ (۱۹۹۱) و کوریل، کوریل، هولکومپ و اسکویر^۷ (۱۹۹۲) گزارش کردند که برنامه های تلفیقی به خودی خود هیچ اثر مثبتی بر روی دانش آموزان ناشنوا ندارد. یا همچنین نتایج مشابهی را سندبرگ^۸ (۱۹۸۲) بدست آورد که بین دو گروه دانش آموز تلفیقی و غیر تلفیقی از نظر نگرش هیچ تفاوتی وجود نداشت.

^۱. Kluwin & moores

^۲. Myers

^۳. Wright & Cropanzano

^۴. Dymond & orelvove

^۵. Glasser

^۶. Brown & Foster

^۷. Coryell, Holcomb & Scherer

^۸. Sandberg

همچنین استین برگ و فرگیا^۱ (۱۹۸۰) نتایجی مشابه در مورد سطح پایین سازگاری اجتماعی و هیجانی در دانش آموزان ناشنوای تلفیقی نسبت به دانش آموزان ویژه به دست آوردند (به نقل از کارتلیج، کاکرین و لسی^۲، ۱۹۹۶).

در حال حاضر بررسی پیشینه های موجود نشان می دهد که مدارس تلفیقی در دنیا و ایران با واکنش های قبول یا عدم قبول به این فرض که آیا عزت نفس و شادکامی در بین دانش آموزان مدارس تلفیقی نسبت به استثنایی بیشتر یا کمتر است، بلا تکلیف مانده و با موفقیت و شکست هایی مواجه شده است و این تناقض در تحقیقات، هر چه بیشتر ما را بر آن داشت که با تحقیقی نظامند این مولفه ها را بررسی کنیم و ببینیم که آیا بین دانش آموزان ناشنوای مدارس تلفیقی و استثنایی از نظر عزت نفس و شادکامی تفاوتی وجود دارد یا نه؟

روش

الف. جامعه آماری، نمونه و روش نمونه گیری

روش پژوهش حاضر علی-مقایسه ای از نوع مورد شاهدهی بود. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش آموزان ناشنوای مقطع راهنمایی که در مدارس عادی و ویژه شهر تبریز در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ مشغول به تحصیل بودند، تشکیل دادند. طبق آمار اخذ شده از سازمان آموزش و پرورش استثنایی استان آذربایجان شرقی (شهر تبریز) تعداد کل دانش آموزان ناشنوا در مقطع راهنمایی در سال ۹۲-۹۱، ۱۰۵ نفر بود که ۵۲ نفر آن ناشنوای تلفیقی و ۵۳ نفر آن ناشنوای ویژه بود که در ناحیه های مختلف شهر مشغول به تحصیل بودند. تعداد ۵۰ نفر به طور تصادفی ساده از لیستی که اداره آموزش و پرورش استثنایی استان آذربایجان شرقی در اختیار قرار داد، به عنوان نمونه انتخاب شد، که شامل ۲۵ نفر دانش آموز ناشنوای تلفیقی و ۲۵ نفر ناشنوای ویژه بود که با توجه به اطلاعات جمعیت شناختی چون جنسیت، سن، موقعیت اجتماعی-اقتصادی و نیز میزان هوشبهر و مقدار آسیب شنوایی، تا حد امکان همتا شدند.

ب. ابزار

^۱. Stainberg & fergia

^۲. Cartledge, Cochran & Lessie

پرسش‌نامه عزت نفس کوپر اسمیت^۱: پرسش‌نامه عزت نفس کوپر اسمیت (۱۹۶۷) دارای ۵۸ ماده است که ۸ ماده آن دروغ سنج است. شیوه نمره گذاری این پرسشنامه به صورت صفر و یک است. بدیهی است حداقل نمره ای که یک فرد می تواند بگیرد صفر و حداکثر پنجاه خواهد بود. برای تهیه این پرسشنامه ابتدا از پرسشهای باز - پاسخ استفاده شده و سپس با توجه به نتایج حاصل شده و انجام تحلیل عوامل، شکل نهایی پرسشنامه تهیه شده است. نمره برش آزمون ۲۵/۴ می باشد که افراد دارای نمره بیشتر از میانگین، دارای عزت نفس بالا و افرادی که نمره کمتر از میانگین می گیرند، عزت نفس پایین خواهند داشت. در پژوهشی ضریب همبستگی درونی پرسشنامه عزت نفس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸ و اعتبار آن، از طریق دو نیمه سازی گاتمن^۲، ۰/۷۶ گزارش شده است (معمدی، ۱۳۸۵).

پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد^۳: پرسش‌نامه‌ی شادکامی آکسفورد نسخه بهبود یافته فهرست شادکامی آکسفورد است که توسط هیلز و آرچیل (۲۰۰۲) ساخته شده است. این پرسش‌نامه دارای ۲۹ سؤال چهار گزینه ای است که گزینه‌های آن از ۰ تا ۳ نمره گذاری می شوند. در یک بررسی مقدماتی میانگین نمرات آزمودنی ها در این پرسش‌نامه ۴۵/۸ به دست آمد، هیلز و آرچیل (۲۰۰۱) نیز این میزان را در ۳۴۷ آزمونی ۰/۹۰ گزارش کردند. فورنهام و بروین^۴ (۱۹۹۰) در ۱۰۱ آزمودنی ضریب آلفای کرونباخ این آزمون را ۰/۸۷ گزارش کردند. فرانسیس، براون، لستر و فیلیپچاک^۵ (۱۹۹۸) آلفای ۰/۹۲ و در یک بررسی میان فرهنگی در چهارجوب کشور مختلف ضرایب ۰/۸۹، ۰/۹۰، ۰/۸۹، ۰/۸۹ را به دست آوردند و علی پور و نور بالا (۱۳۷۸)؛ به نقل از خوش کنش و کشاورز، (۱۳۸۷) اعتبار و پایایی این آزمون را در جامعه ایران تایید کرده اند.

برای جمع آوری اطلاعات لازم برای این پژوهش بعد از اخذ مجوزهای لازم به مدارس مربوطه مراجعه و بعد از انتخاب نمونه آماری و مراجعه به آنها در محل کلاسهای آموزشی و تبیین اهداف پژوهش از آنها خواسته شد به پرسش‌نامه های عزت نفس و شادکامی به صورت انفرادی پاسخ دهند. داده های جمع آوری شده نیز با استفاده از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره MANOVA با کابرد نسخه ۱۷ نرم افزار SPSS تحلیل شد.

^۱. The Coopersmith Self-esteem Questionnaire
^۲. Goutman
^۳. The Oxford Happiness Questionnaire
^۴. Furnham & Brewin
^۵. Francis, Lester & Philipchalk

یافته ها

تعداد ۲۵ دانش آموز ناشنوای مدارس تلفیقی و ۲۵ دانش آموز مدارس ویژه با میانگین (انحراف معیار) سنی ۱۴/۲۲ (۱/۰۴) در این پژوهش شرکت داشتند. در هر گروه ۱۲ نفر دختر و ۱۲ نفر پسر حضور داشتند و همچنین در هر گروه ۱۲ نفر از کلاس دوم راهنمایی و ۱۲ نفر از کلاس سوم راهنمایی انتخاب شده بودند. جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد نمرات آزمون عزت نفس و شادکامی دانش آموزان ناشنوا را در گروه های مورد مطالعه نشان می دهد.

جدول ۱. میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای عزت نفس و شادکامی دانش آموزان ناشنوای تلفیقی و ویژه

شاخص	گروه	میانگین	انحراف استاندارد
آزمون عزت	ناشنوای تلفیقی	۳۰/۶۴۰۰	۵/۷۵۸۱۸
نفس	ناشنوای ویژه	۲۹/۶۸۰۰	۵/۸۲۱۸۰
آزمون	ناشنوای تلفیقی	۴۵/۸۸۰۰	۱۱/۹۷۶۷۸
شادکامی	ناشنوای ویژه	۵۵/۱۶۰۰	۸/۹۷۹۹۸

همان طور که در جدول ۱ مشاهده می شود، میانگین آزمون عزت نفس، در دانش آموزان ناشنوای تلفیقی ۳۰/۶۴۰۰ و در دانش آموزان ناشنوای ویژه ۲۹/۶۸۰۰ می باشد. همچنین میانگین نمرات شادکامی دانش آموزان ناشنوای تلفیقی ۴۵/۰۰۸۸ و میانگین شادکامی دانش آموزان ویژه ۵۵/۱۶۰۰ می باشد.

قبل از استفاده از آزمون پارامتریک تحلیل واریانس چند متغیری، جهت رعایت فرض های آن، از آزمون باکس و لوین استفاده شد. این آزمون برای هیچکدام از متغیرها معنی دار نبوده، در نتیجه استفاده از آزمون های پارامتریک بلامانع است.

جدول ۲. نتایج آزمون های معناداری MANOVA برای اثر اصلی متغیر گروه بر متغیرهای وابسته

متغیر	آزمون	ارزش	F	P
گروه	پیلای- بارتلت	۰/۱۷۶	۵/۰۱۳	۰/۰۱۱
	لامبدای ویلکز	۰/۸۲۴	۵/۰۱۳	۰/۰۱۱
	اثر هتلینگ	۰/۲۱۳	۵/۰۱۳	۰/۰۱۱
	بزرگترین ریشه روی	۰/۲۱۳	۵/۰۱۳	۰/۰۱۱

براساس جدول ۲، اثر گروه بر ترکیب خطی متغیرهای وابسته معنادار است ($F=۵/۰۱۳$ ، $P=۰/۰۱۱$)، اما لامبدای ویلکز ($=۰/۸۲۴$) این معناداری بیانگر آن است که دو گروه حداقل در یک متغیر وابسته با یکدیگر تفاوت معنادار دارند.

جدول ۳. نتایج تحلیل واریانس چند متغیری روی میانگین عزت نفس و شادکامی در دانش آموزان ناشنوی تلفیقی و ویژه

متغیر وابسته	منبع	SS	DF	MS	F	P
عزت نفس	گروه	۱۱/۵۲۰	۱	۱۱/۵۲۰	۰/۳۴۴	۰/۵۶۰
	خطا	۱۶۰۹/۲۰۰	۴۸	۳۳/۵۲۵		
	کل	۴۷۱۰/۲۰۰۰	۵۰			
شادکامی	گروه	۱۰۷۶/۴۸۰	۱	۱۰۷۶/۴۸۰	۹/۶۰۸	۰/۰۰۳
	خطا	۵۳۷۸/۰۰۰	۴۸	۱۱۲/۰۴۲		
	کل	۱۳۴۰۶۸/۰۰۰	۵۰			

نتایج تحلیل واریانس در جدول ۳ نشان می دهد که تفاوت معناداری بین دو گروه در میانگین نمرات عزت نفس وجود ندارد ($F=۰/۳۴۴$ ؛ $p=۰/۵۶۰$)، اما در میانگین نمرات شادکامی تفاوت معناداری بین دو گروه مشاهده می شود و میانگین نمرات نشان می دهد که شادکامی دانش آموزان ناشنوی ویژه به طور معناداری بیشتر از دانش آموزان ناشنوی تلفیقی است ($F=۹/۶۰۸$ ؛ $p<۰/۰۰۳$).

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر، مقایسه عزت نفس و شادکامی در دانش آموزان ناشنوای تلفیقی و ویژه بود. نتایج پژوهش نشان داد که بین دو گروه ناشنوای تلفیقی و ویژه از نظر عزت نفس تفاوت معناداری وجود ندارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های دیموند و اورلوو (۲۰۰۱)؛ گلاسر (۱۹۶۵)؛ براون و فاستر (۱۹۹۱)؛ کوریل، هولکومپ و اسکویر (۱۹۹۲)؛ سندبرگ (۱۹۸۲) و کارتلیج، کاکرین و لسی (۱۹۹۶) به طور غیر مستقیم همسو و همخوانی دارد ولی با پژوهش‌های توفیقی، هوشیار و زینگل (۱۹۸۴)، به‌پژوه (۱۹۹۱)، لاد، مانسن و میلر (۱۹۸۴)، ویزل (۱۹۸۹)، موست، ویزل و تورکاسپا (۱۹۹۹)، کلون و موریس (۱۹۸۵)؛ رفیعی ایرانی (۱۳۸۱) و توکلی (۱۳۷۸)، مغایرت دارد، این نتیجه احتمالاً بیانگر این حقیقت است که داشتن تماس اجتماعی دانش آموزان ناشنوا با دانش آموزان عادی یا حضور آنها در کلاس‌ها و مدارس تلفیقی الزاماً به افزایش عزت نفس آنها منجر نمی‌شود.

چنین نتیجه ای طبق نظر موست، ویزل و تورکاسپا (۱۹۹۹)، ولتز (۱۹۸۰، ۱۹۸۲) و اشتاینباک و اشتاینباک^۱ (۱۹۸۲) دال بر این است که برنامه یکپارچه سازی اجرا شده در مدارس مورد نظر نتوانسته است عزت نفس دانش آموزان ناشنوا را از هم سنخ های خود در مدارس ویژه بالا ببرد. از این رو می توان به این نکته اشاره کرد که صرفاً حضور فیزیکی دانش آموزان ناشنوا در مدارس یا کلاس‌های تلفیقی به تغییر عزت نفس آنان منجر نمی‌شود. بلکه میزان، کیفیت و نوع تدریس و مطالبات معلمان و میزان تناسب الزامات آموزشی با توانمندیهای دانش آموزان می تواند هر کدام تاثیرات مختلفی داشته باشد و این همان نکته ای است که باید روانشناسان و مربیان و متخصصان تعلیم و تربیت بر آن توجه داشته باشند.

یافته بعدی این پژوهش، در مورد متغیر شادکامی بود که نتایج نشان داد میان دانش آموزان ناشنوای تلفیقی و ویژه از نظر شادکامی تفاوت معناداری وجود دارد به طوری که مطابق نتایج پژوهش حاضر نمرات شادکامی دانش آموزان ویژه به طور معنی داری بالاتر بوده و شادکامی آنها بیشتر از دانش آموزان ناشنوای مدارس تلفیقی است. این یافته بصورت غیر مستقیم با نتایج پژوهش‌های کارتلیج، کاکرین و لسی (۱۹۹۶)، آنه^۲ (۲۰۰۲) همخوانی دارد. نتایج بیانگر این مسئله است که چون دانش آموزان ناشنوا، همه در یک محیط قرار دارند و بین آنها سنخیت و همتایی

^۱. Stainback

^۲. Anne

نسبتاً زیادی است، این دانش آموزان با شکست های تحصیلی کمی مواجهه شده و خود را مثل دیگران و همکلاسی های خود می یابند و این مسئله کمک می کند که شادکامی بیشتری داشته باشند.

همچنین یافته ی این پژوهش به طور غیر مستقیم با نتایج تحقیق، کار^۱ (۲۰۰۴)، که معتقد است، افراد شاد، با ارزنده سازی مهارت های خود، بیشتر با رویدادهای مثبت، همراه می شوند و در تصمیم گیری های مربوط به آینده ی زندگی خود، بهتر عمل می کنند چون از راهبردهایی نظیر، جستجوی اطلاعات مرتبط با خطر-امنیت سود می جویند و این مولفه در بین دانش آموزان ناشنوی تلفیقی بیشتر به چشم می خورد و نتایج باس^۲ (۲۰۰۰)، کلونین و موریس (۱۹۸۵)؛ مایرز (۱۹۹۲)؛ رایت و کروپانزانو (۲۰۰۴)، توکلی (۱۳۷۸) و رفیعی ایرانی (۱۳۸۱) مغایرت دارد.

همانطور که نتایج پژوهش نشان می دهد دانش آموزان ناشنوی ویژه میانگین نمرات بیشتری از شادکامی را نسبت به تلفیقی ها دارند و این شاید به دلایل مختلفی باشد برای نمونه پژوهش آنه (۲۰۰۲) نشان می دهد که اکثریت معلمان آموزش تلفیقی را برای خود تحمیل شده می دانند و بر این باورند که دانش آموزان استثنایی در مدارس عادی با دشواریهای زیادی مواجه اند و معلمان توصیه می کنند که این دانش آموزان، باید در مدارس استثنایی تحصیل کنند، می توان گفت این نوع نگرش خود به خود بر شادی و سرزندگی دانش آموزان تلفیقی اثر سو دارد.

بطور مشخص موسست، ویزل و تورکاسپا (۱۹۹۹) گزارش کرده اند که دانش آموزان ناشنوی شاغل به تحصیل در مدارس تلفیقی به دلیل مشکلات ارتباطی و شکست های پی در پی در برقراری تعامل مناسب با همسالان تمایل دارند از گروه دانش آموزان عادی کناره گیری کنند، و یا ترجیح می دهند با همسالان ناشنوی خود ارتباط برقرار کنند. از این رو، اجرای برنامه های یکپارچه سازی اجتماعی و برنامه های مداخله گرایانه درست می تواند این مشکلات را حل کند، چون تلفیق کردن و یکپارچه سازی فی نفسه کار غلطی نیست، ولی عدم استفاده و مداخله درست و بجا و ترکیب کردن این دانش آموزان با دانش آموزان عادی و و محروم ساختن آنها خدمات آموزش ویژه می تواند اثرات معکوسی نیز داشته باشد. لذا یا باید از یکپارچه سازی چشم پوشید و دانش آموزان ناشنوا، فقط در مدارس استثنایی و ویژه، تحصیل کنند و یا باید از شیوه های صحیح تلفیق و یکپارچه سازی سود جست تا دانش آوزان ناشنوی محصل در آن مدارس سلامت جسمی و روانی بهتر داشته باشند.

۱. Carr
۲. Buss

پژوهش کنونی می تواند مسئولان، برنامه‌ریزان و متخصصان آموزش و پرورش ویژه و عادی را در جهت شناخت بیشتر و حرکت به سوی توسعه صحیح نهضت عادی سازی و گسترش برنامه های یکپارچه سازی برای دانش آموزان ناشنوا یاری رساند. بدیهی است که گام اول موفقیت در این برنامه، شناخت عمیق دانش آموزان ناشنوا و اولیا و مربیان و مدیران آنهاست، تا با برنامه ریزی صحیح و دادن خدمات مشاوره ای مناسب و ایجاد فضای حمایتی (اجتماعی و روانی) برای دانش آموزان ناشنوا، لذت بردن از تحصیل را در کنار دانش آموزان شنوا فراهم شود و سعی شود که برای آنها محیط هایی با کمترین محدودیت در نظر گرفته شود، که این نکته در مورد پیشبرد هر دو متغیر وابسته ی پژوهش (عزت نفس و شادکامی) مسئله ی مهمی است. همانطور که نتایج پژوهش حاضر نشان داد دانش آموزان تلفیقی شادکامی کمتری از دانش آموزان ویژه دارند و این به دلیل عدم اجرای صحیح یکپارچه سازی است. لذا برای تحقق این امر، توجه به کیفیت و شرایط و شیوه برخورد با دانش آموزان ناشنوا تلفیقی از اهمیت زیادی برخوردار است.

منابع

- توکلی، مهین. (۱۳۷۸) بررسی و مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دچار نقص شنوایی در نظام تلفیقی با دانش آموزان دچار نقش شنوایی در مدارس ویژه ، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- خوش کنش، ابوالقاسم و کشاورز اسیر، حسین. (۱۳۸۷). رابطه سلامت روانی و شادکامی در دانشجویان، اندیشه و رفتار، دوره ۲، شماره ۷، ص ۵۲-۴۱.
- رفیعی ایرانی، فوزیه. (۱۳۸۱). بررسی نگرش والدین کودکان آسیب دیده شنوایی نسبت به آموزش تلفیقی، پایان نامه کارشناسی ارشد، مرکز آموزش عالی فرهنگیان شهید باهنر تهران.
- سعیدی، ابوالفضل. (۱۳۷۶). آموزش و توانبخشی کودکان دچار نقص شنوایی. تهران، انتشارات قرن.
- معتمدی، عبدالله. (۱۳۸۵). تاثیر کنکور بر سلامت عمومی، عزت نفس و نشانه های اختلالات روانی راه نیافتگان به دانشگاه، پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، (۲)، ۷۲-۵۴.
- هاشم زاده، مرتضی، پروین، ندا، شاهین فرد، نجمه، فرخی، عفت، کتیری، محبوبه، خوشدل، ابوالفضل، امانی، سروش، حسین زاده، شهریار، شیرمردی، ابوالفضل، نوع پرست، زهرا، اکبریان، اکبر و صدایی، مهین. (۱۳۸۸)، بررسی علل ناشنوایی در دانش آموزان استان چهارمحال بختیاری در سال ۸۸-۱۳۷۸، مجله دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، ۱۱ (۳)، ۹۹-۹۳.

- Anne, H. (۲۰۰۲). Teacher's attitudes toward the international of disabled student into their classrooms. *Teaching Exceptional Children*, ۴۰(۳), ۹۰-۱۱۰.
- Argyle, M. (۲۰۰۱). Personality, self – esteem and demographic predictions of happiness and depression. *Personality and Individual Differences*, ۳۴, ۹۲۱-۹۴۲.
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I. & Vohs, K. D. (۲۰۰۳). Does Self-esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles, *Psychological, Science in the Public Interest*, ۱, ۱-۴۴.
- Beh-Pajoo, A. (۱۹۹۱). The effect of social contact on college students' attitudes toward severely handicapped students and their educational integration. *Journal of Mental Deficiency Research*, ۳۰, ۴, ۳۳۴-۳۵۲.
- Brown, P. M. & Foster, S. (۱۹۹۱). Integrating hearing and deaf students on a college campus successes and barriers as perceived by hearing students. *American Annals of the Deaf*, ۱۳۶, ۲۱-۲۷.
- Buss, D. M. (۲۰۰۰). The evolution of happiness. *American Psychologist*, ۵۵, ۱۵-۲۳.
- Carr, A. (۲۰۰۴). *Positive Psychology: The science of happiness and human strengths*. New York, Brunner-Rutledge.
- Cartledge, G. & Cochran, I. (۱۹۹۶). Social Skill Self Assessments by Adolescents with Hearing Impairments in residential and publics Schools. *Remedial and Special Education*, ۱۷ (۱), ۷-۱۳.
- Coopersmith, S. (۱۹۶۷). *The antecedents of self-esteem*, San Francisco, freeman. Self-esteem. IOWA State University, University Extension.
- Coryell, J., Holcomb, T. K. & Scherer, M. (۱۹۹۲). Attitudes towards deafness-A collegiate perspective. *American Annals of the Deaf*, ۱۳۷, ۲۹۹-۳۰۲.
- Diener, E. & Diener. M. (۱۹۹۵). Cross-cultural Correlates of Life Satisfaction and Self-esteem_, *Journal of Personality and Social Psychology* ۶۸, ۶۵۳-۶۶۳.
- Dymond, S.K. & Orelvove, P. (۲۰۰۱). What constitutes effective curriculum for students with server disabilities, *Exceptionality*. ۹ (۳), ۱۰۹-۱۲۲.
- Francis, L. J., Brown, L. B., Lester, D., & Philipchalk, R. (۱۹۹۸). Happiness as stable extraversion: Across-cultural examination of the reliability and validity of the Oxford happiness inventory among students in the UK, USA, Australia, and Canada. *Personality and Individual Differences*, ۲۴, ۱۶۷-۱۷۷.
- Furnham, A. & Brewin, C. J. (۱۹۹۰). Personality and happiness. *Personality and Individual Differences*, ۱۱, ۱۰۹۳-۱۰۹۶.
- Glasser, W. (۱۹۶۵). *Reality therapy: The new approach to psychotherapy*. New York, Harper & Row Publishers.
- Gough, I. & Doyal, L. (۱۹۹۱). *A theory of human need*. The Mc Milan Press, Basingstoke.
- Hills, P & Argyle, M. (۲۰۰۲). The Oxford Happiness Questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and Individual Differences*. ۳۳, ۱۰۷۳-۱۰۸۲.

- Hills, P. & Argyle, M. (۲۰۰۱). Happiness, introversion-extraversion and happy introvert. *Personality and individual differences*, ۳۰, ۵۹۶-۶۰۸.
- Kluwin, T. & Moores, D. (۱۹۸۵). The Effects of integration on the Achievement of Hearing Impaired Adolescents. *Exceptional children*. ۵۲ (۲), ۱۵۳ – ۱۶۰.
- Ladd, G.W., Munson, H.L. & Miller, J.K. (۱۹۸۴). Social integration of deaf adolescents in secondary-level mainstreamed programs. *Exceptional Children*, ۵۰, ۴۲۰-۴۲۸.
- Maroukalis, E. & Zervas, Y. (۱۹۹۳). Effects of aerobic exercise on mood of adult women. *Perceptual and Motor Skills*, ۷۶, ۷۹۵-۸۰۱.
- Moores, D. F. (۱۹۹۶). *Educating the deaf: psychology, principles and practices*. (۴th ed). Geneva, Illinois: Houghton Mifflin company.
- Most, T., Weisel, A. & Tur-Kaspa, H. (۱۹۹۹). Contact with students with hearing Impairments and the evaluation of speech intelligibility and personal qualities. *Journal of Special Education*, ۳۳, ۲, ۱۰۳-۱۱۱.
- Myers, D. G. (۱۹۹۲). *The pursuit of happiness*, William Morrow, New York.
- Ourerson, C. & Jost, M. (۲۰۰۷). *Understanding Children Self-esteem*. IOWA State University, University Extension.
- Pernegar, TV, (۲۰۰۴). *Health and happiness in young Swiss adults, Quality of care until*. Geneva university Hospital, Geneva, Switzerland.
- Rosenberg, M, (۱۹۶۵). *Society and adolescent self-image*, New Jersey, Princeton University press.
- Sandberg, L. D. (۱۹۸۲). Attitudes of non-handicapped elementary school students toward school-aged trainable mentally retarded students. *Education and Training of the Mentally Retarded*, ۱۷, ۳۰-۴۰.
- Stainback, S. & Stainback, W. (۱۹۸۲). The need for research on training non- handicapped students to interact with severely retarded students, *Education and Training of the Mentally Retarded*, ۱۷, ۱۲-۱۶.
- Taylor, R.L. & Sternberg, L. (۱۹۸۹). *Exceptional children: integrating research and teaching*. New York: Springer-Verlag. *Deficiency*, ۸۸, ۶۳۰-۶۳۷.
- Towfighy-Hooshyar, N. & Zingle, H.W. (۱۹۸۴). Regular-class, Students' attitudes toward integrated multiply handicapped peers, *American Journal of Mental*. ۸۸(۶), ۶۰۶-۶۰۷.
- Veenhoven, R. (۱۹۹۷). Advances in understanding happiness. *Revue Quebecoise de Psychologie*, ۱۸, ۲۹-۷۴.
- Voeltz, L.M. (۱۹۸۰). Children's attitudes toward handicapped peers. *American Journal of Mental Deficiency*, ۸۴, ۴۵۵-۴۶۴.
- Voeltz, L. M. (۱۹۸۲). Effects of structured interactions with severely handicapped peers on children's attitudes. *American Journal of Mental Deficiency*, ۸۶, ۳۸۰-۳۹۰.
- Weisel, A. (۱۹۸۹). Levels of contact with hearing impaired mainstreamed students and attitudes towards deafness and towards disabilities. *International Journal of Special Education*, ۴(۱), ۱۷-۲۴.

- Wright, T.A. & Cropanzano, R. (۲۰۰۴). The role of psychological well being in job performance: a fresh look at an age – old quest. *Organizational dynamics*, ۳۳, ۳۳۸ – ۳۵۱.

A comparison of self-esteem and happiness among the deaf students of inclusive schools and special schools

Mohammad Narimani^۱

Sajjad basharpoor^۲

Sajjad Almardani Someeh^۳

Abstract

Deaf Students have many compatibility problems compare to other exceptional students. In order to this issue, the aim of this study was to compare the self-esteem and happiness among the deaf students of inclusive schools and special schools. The method of this study was causal- comparative. The statistical society of the study includes all the deaf junior high school students in inclusive schools and special schools in ۱۳۹۱-۱۳۹۲. Twenty five deaf students in inclusive schools and ۲۵ deaf students in special schools, selected randomly by simple random sampling method responded to questionnaires of Coopersmith Self-esteem and Oxford Happiness individually and in educational place. The MANOVA test were used for analyze of gathered data. The results showed that there is no significant difference in variables of self-esteem among deaf students of inclusive schools and special schools but in the variables of happiness, the results showed that there is a meaning difference among the deaf students of inclusive schools and special schools; it means the average happiness scores of the students in special schools were more than of the students in inclusive schools. The findings reveal the impact of school status and situation on happiness of deaf students and could have important implications to planning of exceptional Education.

Keywords: deaf students, inclusive schools, special schools, self-esteem, happiness

^۱. Professor of Psychology, University of Mohaghegh Ardabili

^۲. Assistant Professor of Psychology, University of Mohaghegh Ardabili University, Email: basahrpoor_sajjad@yahoo.com

^۳. Author; M.A student of psychology, University of Mohaghegh Ardabili,